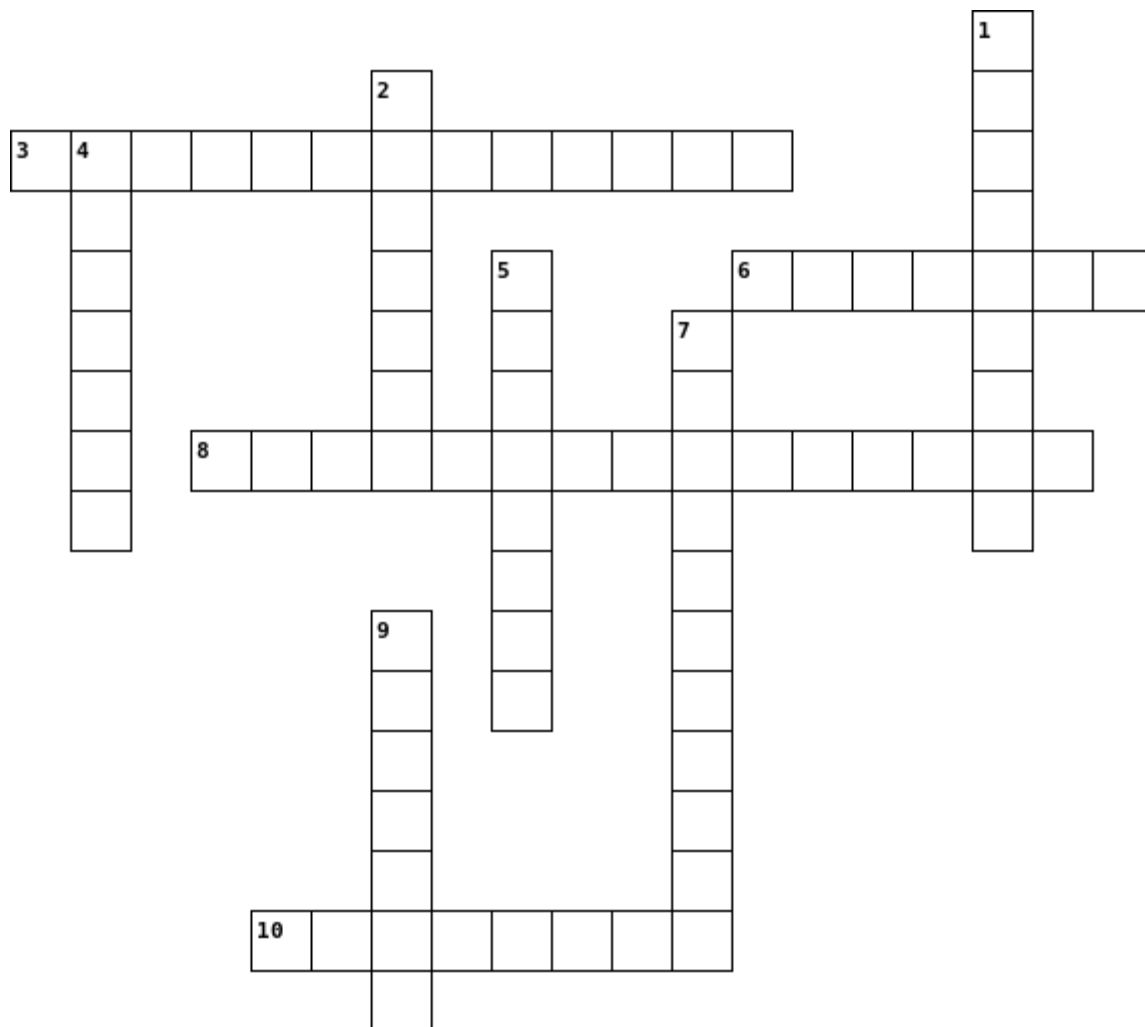

Darba lapa skolēnam
Valodas līdzekļi teksta izteiksmīguma radīšanai

1. Atmini krustvārdu mīklu!

Horizontāli

3. Divu līdzīgu priekšstatu saistījums.
6. Viena vai vairāku vārdu mērķtiecīgs atkārtojums vārsmas beigās.
8. Cilvēka īpašību vai spēju piedēvējums priekšmetiem, dzīvām būtnēm vai parādībām.
10. Vārds, kas lietots cita vārda vietā uz priekšstatu vai nozīmju līdzības pamata

Vertikāli

1. Atpazīstama, pārnestas nozīmes tēla lietojums cita tēla vietā.
2. Vienots, daudznozīmīgs tēls, kas nosacīti pauž ideju.
4. Viena vai vairāku vārdu mērķtiecīgs atkārtojums vārsmas sākumā.
5. Vienādu patskaņu mērķtiecīgs atkārtojums vairākos vārdos.
7. Vienādu līdzskaņu mērķtiecīgs atkārtojums vairākos vārdos.
9. Sevišķi spilgts un svarīgs apzīmējums.

2. Izlasi tekstu un izraksti norādītos tēlainās izteiksmes līdzekļus!

1. teksts

Un es atstāju zemo, pelēko tēva mājiņu klusajā meža likumā un devos pār brāļa uzarto kalnu tālumā, neskatīdamies, kur kājas iet, straujiem, neapdomīgiem soļiem kūleņodams pa kukuržņiem un velēnām. Es biju kā rūcošs akmens kalnu strautā.

(K. Skalbe „Kā es braucu Ziemeļmeitas lūkoties”)

Epiteti 1) _____

2) _____

3) _____

Salīdzinājums _____

2. teksts

Sapuliņš, it kā negribēdams, ar bēdīgu sirdi brida pa dziļo sniegu uz skolu.

(J. Poruks „Kauja pie Knipskas”)

Metafora _____

3. teksts

Kad vakarā Grīntāls bij izdalījis zivis, uznāca mazs mākonītis un sāka birdināt smalkas pērsles. Pēc tam vējš piestājās un laiks noskaidrojās. Laipni pie debesīm mirdzēja zvaigžņu bari, bālgani vizēja Putnu Ceļš. Bet neviens no nelaimīgajiem nepacēla acu uz augšu. Dobjā vienaldzībā viņi pavadīja nakti.

Ar jaunu rītu visiem atausa jauna cerība, jo laiks palika skaidrs un rāms. Nu varbūt kāds kuģis drīzāk pamanīs viņu sarkano posta zīmi.

(R. Blaumanis „Nāves ēnā”)

Epiteti 1) _____

2) _____

3) _____

Metafora _____

4. teksts

Klusums nenozīmē bezskanību. Klusumu nedrīkst samainīt ar trulo mēmumu. Klusums nolaižas rasainā zālē, izolācija ņirdz debesskrāpī vasaras tveicē. Klusums ir pašgribēta savrupība, mēmums ir izolācijai notiesāta eksistence svešu radījumu barā.

Klusums kopo izkaisītos spēkus, atver ceļu uz sirds kodolu. Troksnis nodeldē personību, dvēseli, garu.

(Z. Mauriņa „Dziedinātājs klusums”)

Personifikācijas 1) _____

2) _____

Metaforas 1) _____

2) _____

3. Izlasi tekstu un izraksti no tā tev zināmos tēlainās izteiksmes līdzekļus!

1. teksts

Līdzīga viņa kā mēnesnīca,
Ar magoņu ziedīņiem jaukta;
Tumšzilās acis tai nolūkojās
Tik liegi kā austošā diena;
Bet, ilgāk skatot, tās parādījās
Tik dziļas kā atvara dzelme, -
Paldotas drāniņas, gaišzilganas
Tās augumu aplenca slaidi;
Mati bij atsieti vizulīšiem,
Tie nolaidās sprogās līdz ceļiem.

(A. Pumpurs „Lāčplēsis”)

Tēlainās izteiksmes līdzeklis	Piemērs no teksta

2. teksts

Saule jau sev izlaiž zelta sprogas,
Sila gultā dusēt iedama;
Bālas ēnas kaktu kaktos zogas,
Gurdās acis maigi midzina.

Vagonā tik mēmi viss un klusi;
Galvu bērns pie tēva sāniem glauž;
Un, uz nastas roku atspiedusi,
Kaktā vārga vecenīte snauž.

Matus sirma sarma viņai rotā,
Dzīslu tīkli sausās rokas sedz;
Vaska sejā, grumbu izvagotā,
Trūkuma un rūpju pēdas redz.

(V. Plūdons „Atraitnes dēls”)

Tēlainās izteiksmes līdzeklis	Piemērs no teksta

3. teksts

Rimst vēji tumši zaļās egļu burās,
Nāk Juglas viļņi krastā atpūsties,
Kvēl mākoņogles rieta ugunskurā
Un pamazām virs tāliem mežiem
dziest.

Un, tikko nodzisusi rieta liesma,
Plaukst upes krastā daudzas ugunis,
Pavisam nedroši sāk skanēt dziesma,
Un drīz tai piebalso viss apvārsnis.

(O. Vācietis „Pie Juglas”)

Tēlainās izteiksmes līdzeklis	Piemērs no teksta

Darba lapas autors: Gunta Kaula, Rīgas Imantas vidusskola / Darba lapa paredzēta: 7.-9. klasei

Darba lapas nosaukums: Valodas līdzekļi teksta izteiksmīguma radīšanai

4. Pārrakstot teksta fragmentu, ir pazuduši daži vārdi. Palīdzi atjaunot tekstu, izvēloties vienu no piedāvātajiem vārdiem! Salīdzini savu izvēli ar oriģināltekstu letonika.lv! Nosaki tēlainās izteiksmes līdzekļus!

1. teksts. R. Blaumanis „Nāves ēnā”

Iespējamie izlaistie vārdi: gaišzili, pelēki, melni, tumšzili, balti.

Tā pate vakardienas bezcerības aina: _____ viļņi ar baltiem putu vaiņagiem un augšā _____ mākoņi.

2. teksts. J. Poruks „Kauja pie Knipskas”

Iespējamie izlaistie vārdi: lini, saule, sniegs, milti, piens.

Ģeņģers ir muižas pusgraudnieka dēls, bāls, garš, _____ baltiem, gariem matiem.

3. teksts. V. Plūdons „Atraitnes dēls”

Iespējamie izlaistie vārdi: čūska, taka, upe, starume, virve.

Kā _____ milzīga pa valni vilciens lokās,
Un ripu ripām rit aiz rata rats [..]

4. teksts. A. Pumpurs „Lāčplēsis”

Iespējamie izlaistie vārdi: ģērbt, tērpt, krāsot, post, pārvērst.

Ziedon's atkal nācis bija,
Zemi _____ zaļumā [..]

5. teksts. O. Vācietis „Gauja”

Iespējamie izlaistie vārdi: smieties, lieties, skrieties, viebties, vilties.

Kurš ūdens tā būtu _____,
Ja to pasmeļ ar sauju?
Dievs bija iemīlējies,
Pasaulē laizdams Gauju.

Darba lapas autors: Gunta Kaula, Rīgas Imantas vidusskola / Darba lapa paredzēta: 7.-9. klasei

Darba lapas nosaukums: Valodas līdzekļi teksta izteiksmīguma radīšanai

5. Aplūko attēlus! Izmanto tos ierosmei, lai uzrakstītu savu jaunrades darbu, iesaistot tajā apgūtos valodas līdzekļus teksta izteiksmīguma radīšanai!

Attēls	Tavs teksts
	
	
	
	

Darba lapas autors: Gunta Kaula, Rīgas Imantas vidusskola / Darba lapa paredzēta: 7.-9. klasei
Darba lapas nosaukums: Valodas līdzekļi teksta izteiksmīguma radīšanai

(5. uzdevuma turpinājums)

Attēls	Tavs teksts
 A photograph of a dense cluster of purple flowers, possibly lilacs, with green leaves and a bright light flare in the upper left corner.	
 A photograph of a red fox standing in a field of green grass and foliage, looking towards the camera.	
 A photograph of a vibrant rainbow arching across a cloudy sky over a landscape with trees and buildings.	
 A photograph of a stage with a wooden floor, a red curtain backdrop, and a decorative ceiling.	

6. Nofotografē kādu īpašu dabasskatu un izveido par to tēlainu aprakstu! Noformē savu veikumu Word dokumentā!